

КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ШПИГУНСТВО: КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ**COLLABORATIVE ACTIVITIES AND ESPIONAGE: DISTINCTION CRITERIA**

**Мисливий В.А., д.ю.н., професор,
професор кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

**Грачова О.Ю., студентка III курсу факультету соціології і права
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Досліджено розмежування колабораційної діяльності і шпигунства як кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України. Зазначено, що поняття «колабораційна діяльність» є новим у кримінальному праві, а тому характеризується недостатньою юридичною визначеністю. Висвітлено законодавче поняття колабораційної діяльності в Кримінальному кодексі України, його ознаки, а також кримінально-правову характеристику даного кримінального правопорушення. Водночас здійснено аналіз характеристики шпигунства як усталеного складу злочину в кримінальному законодавстві України.

Розмежування вказаних діянь з методологічних позицій здійснено з використанням положення, що воно є зворотною стороною їх кваліфікації. При розмежуванні даних кримінальних правопорушень використано такі критерії, як характер співвідношення: норм, якими передбачені ці складі; спільних ознак цих складів; ознак, зміст яких у цих складах не співпадає.

Розмежування колабораційної діяльності і шпигунства здійснено через співставлення їх родових та безпосередніх об'єктів, предметів, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони. При цьому розглянуто як їх найбільш близькі суміжні ознаки, так і навпаки ті з них, що свідчать про суттєву розбіжність.

Проаналізовано приклади із судової практики, які сприяють з'ясуванню практичних аспектів кримінально-правової характеристики цих двох суміжних діянь та їх розмежування між собою.

У ході дослідження виявлено, що колабораційна діяльність і шпигунство мають певні відмінності, що можуть слугувати розмежуванням вказаних кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України.

Ключові слова: національна безпека, колабораційна діяльність, шпигунство, склад кримінального правопорушення, розмежування, об'єктивні ознаки кримінального правопорушення, суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення.

The distinction between collaborative activity and espionage as criminal offenses against the foundations of Ukraine's national security has been studied. It is noted that the concept of "collaborative activity" is new in criminal law, and therefore is characterized by insufficient legal certainty. The legislative concept of collaborative activity in the Criminal Code of Ukraine, its features, as well as the criminal-legal characteristics of this criminal offense are highlighted. At the same time, the analysis of the characteristics of espionage as an established part of the crime in the criminal legislation of Ukraine was carried out.

Delimitation of the indicated actions from methodological positions is carried out using the provision that it is the reverse side of their qualification. When distinguishing these criminal offenses, the following criteria were used, such as the nature of the relationship: the norms that provide for these compositions; common features of these compounds; signs, the content of which does not match in these syllables.

The distinction between collaborative activities and espionage was made by comparing their generic and immediate objects, subjects, objective side, subject and subjective side. At the same time, both their most closely related characteristics and, on the contrary, those of them that indicate a significant discrepancy are considered.

Examples from judicial practice are analyzed, which contribute to clarifying the practical aspects of the criminal-legal characteristics of these two related acts and their distinction.

In the course of the study, it was found that collaborative activity and espionage have certain differences, which can serve to distinguish the specified criminal offenses against the foundations of national security of Ukraine.

Key words: national security, collaborative activity, espionage, composition of a criminal offense, demarcation, objective signs of a criminal offense, subjective signs of a criminal offense.

Постановка проблеми. Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 4/2022 у зв'язку із повномасштабним вторгненням російської федерації (далі – РФ) на території України було введено воєнний стан, який триває дотепер [1].

Війна, розв'язана агресором на території України, потягла за собою збільшення злочинів проти основ національної безпеки у зв'язку із зростанням кількості випадків пособництва та інших форм співпраці з державою-агресором. Так, статистика Офісу Генерального прокурора показує, що під час військових дій найбільшою питомою вагою у цій сфері виділяється колабораційна діяльність, передбачена ст. 111-1 Кримінального кодексу України (далі – КК України), адже станом на жовтень 2022 року зареєстровано 2757 таких діянь, що перевищує кількість таких злочинів, як «державна зрада» та «шпигунство» майже у 5 разів [2]. Згідно з таким кримінологічним показником, як «географія злочинності» найбільше цих кримінальних правопорушень зареєстровано в Донецькій, Луганській та Запорізькій областях, на тимчасово окупованій території яких

місцеві жителі, а нерідко й суб'єкти владних повноважень, долучаються до співпраці з ворогом. На особливу увагу звертає й те, що РФ направляє своїх шпигунів та диверсантів на територію України, а також використовує допомогу посіпак з метою збирання відомостей про Збройні Сили України та задля підриву сфери безпеки України. Найчастіше такі дії кваліфікують за статтею 114 КК України та визнають їх шпигунством. Проте, з урахуванням того, що «колабораційна діяльність» і «шпигунство» є близькими діяннями, уникнення прогалин та помилок при застосуванні вказаних кримінально-правових норм вимагає теоретико-прикладного розмежування цих подібних за складами кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблем розмежування колабораційної діяльності із суміжними кримінальними правопорушеннями зверталися такі вчені, як М. Акімов, Н. Антонюк, О. Берднік, О. Засць, М. Головки, О. Кравчук, Р. Мовчан, А. Музика, І. Ілларіонов, Є. Письменський, А. Політова, Ю. Пономаренко, М. Рубашенко, М. Хавронюк та інші українські вчені. Проте

з урахуванням того, що дане питання пов'язано з нормами-новелами воєнного часу, воно залишається актуальним та потребує подальших і поглиблених досліджень.

Мета статті полягає в аналізі та критеріях розмежування таких кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, як колабораційна діяльність та шпигунство.

Виклад основного матеріалу. Для розмежування колабораційної діяльності та шпигунства, у першу чергу, варто здійснити кримінально-правове визначення вказаних діянь.

Поняття «колабораційна діяльність» до 2022 року розглядалося лише у правових доктринах та законопроектах, проте у вітчизняному законодавстві врегульовано не було. В українській мові колабораціонізм (від *франц.* *collaboration* – співпраця, співробітництво) визначається як усвідомлене, добровільне та умисне співробітництво з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі та її союзникам. У теорії кримінального права зазначається, що під колабораціонізмом розуміється діяння індивіда на користь загарбника, що приносить шкоду самій державі чи її союзникам, участь у переслідуванні патріотів країни, громадянина якої є колаборант, з метою підтримки ворога у воєнних діях [3, с. 4]. Спираючись на події сьогодення, з таким визначенням можна погодитись та вважати його обґрунтованим.

Разом з цим, слід визнати, що при криміналізації колабораційної діяльності законодавцем було використано як сутнісні ознаки цього негативного явища у соціумі у минулі часи, так і його сучасні форми прояву протягом 2014-2022 років на Сході України та території анексованого Криму, а також існуючі напрацювання щодо цього кримінально-правового поняття у наукових доробках.

Зазначимо, що поняття «колабораційна діяльність» у чинному КК України є досить об'ємним, адже стаття 111-1 включає в себе два кримінальних проступки (ч. ч. 1, 2), п'ять складів злочинів (ч. ч. 3, 4, 5, 6, 7), кваліфіковані склади злочинів (ч. 8), а також примітку з тлумаченням деяких термінів колабораційної діяльності. На відміну від колабораційної діяльності, представленої нормою-новелою у вітчизняному кримінальному праві, шпигунство є сталим «класичним» приписом, починаючи з Кримінального кодексу УСРР 1927 року, якому в кримінальному законодавстві України виповнилося вже майже століття, а відтак це посягання є відносно дослідженим у теорії та судовій практиці [4]. Так, ст. 114 КК України визначає шпигунство як передачу або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства. Крім того, вона містить заохочувальну норму, що передбачає звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка припинила діяльність, передбачену частиною першою цієї статті, та добровільно повідомила органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено загрози шкоди інтересам України.

Загальне окреслення вказаних кримінальних правопорушень дозволяє здійснити їх розмежування, дотримуючись відповідного методологічного підходу. Зокрема, розмежування кримінальних правопорушень слід розглядати зворотню стороною їх кримінально-правової кваліфікації, виходячи зі співставлення елементів, ознак та їх характеристик щодо складів кримінальних правопорушень, які підлягають розмежуванню. У цьому відношенні слід погодитись з Є. В. Фесенком, який зазначає, що такі ознаки можна визначити як: а) відмінні (у цьому разі подається формула: $a \neq b$); б) загальні або «спільні» (подається формула: $a = b$) [5, с. 151]. Отже розмежування вказаних діянь варто здійснювати за такими об'єктивними елементами та їх ознаками, як об'єкт та об'єктивна сторона, а також суб'єктивними – суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Водночас, порівнюючи названі кримінальні правопорушення з метою їх розмежування, доречно дотримуватися таких критеріїв, як характер співвідношення: норм, якими передбачені ці складі; спільних ознак цих складів; ознак, зміст яких у цих складах не співпадає [6, с. 269]. Таким, на наш погляд, вдається алгоритм розмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-1 КК України, із суміжним злочином, який містить ст. 114 КК України.

Варто відзначити, що склад колабораційної діяльності та шпигунства в кримінальному праві України розглядається як кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки, а отже родовим об'єктом цих посягань є державна безпека, що становить національну безпеку України. Таким чином, указані кримінальні правопорушення є тотожними за родовим об'єктом, оскільки стосуються однорідних суспільних відносин.

Розглядаючи основні безпосередні об'єкти вказаних кримінальних правопорушень, відзначимо, що об'єктом колабораційної діяльності є національна безпека України, оскільки кримінально-правова норма охороняє основи буття Українського народу, суспільства і держави – незалежність, суверенітет, територіальну цілісність та основи конституційного ладу [7]. Водночас ч. 8 ст. 111-1 КК України вказує, що додатковими об'єктами передбачених нею складів злочинів є життя та здоров'я людей, а також власність.

Натомість, відмінність безпосереднього об'єкта шпигунства є в тому, що згідно зі ст. 114 КК України – це суспільні відносини у сфері зовнішньої безпеки України, пов'язані з державними інтересами у сферах діяльності, де зосереджені відомості, що становлять державну таємницю. При цьому додатковим (обов'язковим) об'єктом цього діяння є інформаційна безпека держави.

Отже, співставлення об'єктів, на які посягає колабораційна діяльність і шпигунство, дає підстави для висновку про їх неоднаковість. Адже незважаючи на те, що об'єкт, на який посягає колабораційна діяльність, стосується широкого спектру суспільних відносин порівняно з іншими злочинами проти основ національної безпеки, об'єкт шпигунства також охороняє суспільні відносини у сфері економіки, оборони, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку й інших галузей, що становлять засади незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та основ конституційного ладу у сфері інформаційної безпеки. Разом з цим, об'єкт шпигунства у цьому відношенні більш конкретизований з огляду на особливості охорони саме державних інтересів України.

Теоретичне та практичне значення при розмежуванні вказаних складів кримінальних правопорушень належить їх *предмету*, який в сучасній доктрині кримінального права пропонується розглядати у рамках об'єкта кримінального правопорушення. У зв'язку з цим відзначимо, що в інтегративних складах колабораційної діяльності законодавець лише в окремих випадках згадує про такі їх предмети, як «стандарти освіти держави-агресора» (ч. 3 ст. 111-1), «матеріальні ресурси» (ч. 4 ст. 111-1) та «інформація» (ч. 6 ст. 111-1, п. 3 примітки), хоча, на наш погляд, ці предмети не є достатньо конкретизованими. Натомість, протилежний підхід спостерігається у складі шпигунства, предмет якого – «відомості, що становлять державну таємницю», завдяки бланкетному виду диспозиції визначений в галузевому законодавчому та відомчому нормативно-правовому рівнях. Обрана законодавча техніка дозволяє встановити чіткий критерій розмежування предметів, а відтак і складів вказаних кримінальних правопорушень.

Наступним центральним елементом та його ознаками, що мають бути обов'язково враховані при розмежуванні колабораційної діяльності та шпигунства, є об'єктивна сторона. Зокрема, об'єктивна сторона колабораційної діяльності полягає, в першу чергу, у злісному запереченні громадянами України збройної агресії проти України або окупації частини її території. Наприклад, це заклики

підтримки дій держави-агресора та її збройних формувань, окупаційної адміністрації, заклики співпрацювати з такими органами. Це можуть бути заклики до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території. Серед небезпечних проявів вказаних діянь особливої уваги потребує публічна підтримка діянь окупантів у соціумі. Вона полягає у проведенні мітингів, пропаганді російської армії у засобах масової інформації, містить положення щодо дискредитації Збройних Сил України тощо.

Характерними формами вказаних діянь у сучасних умовах є використання цифрових технологій, що дозволяють поширювати кримінально-протиправні заперечення та заклики як до визначених адресатів, так і до невизначеної кількості користувачів соціальних мереж, зокрема таких, як «Телеграм», «Однокласники», «Фейсбук» та інших. Варто відзначити, що такі кримінально-протиправні дії знаходять свій прояв у вигляді публічних розмов, агітації, дописів, фотографій, відеозображень, комп'ютерної графіки, що створюються за допомогою сучасних технологій. Окремо наголосимо, що останнім часом суб'єкти кримінальних правопорушень користуються програмою VPN (англ. *Virtual Private Network* «віртуальна приватна мережа») – узагальнена назва технологій, що дозволяють забезпечити одне або кілька мережових з'єднань поверх іншої мережі, ускладнюють пошук, аутентифікацію авторів повідомлень, що передаються з метою оминати заблоковані в Україні сайти та провайдери через російську пропаганду. Отже, в даному випадку йдеться про опрем'ячену комп'ютерну інформацію.

Об'єктивна сторона шпигунства, як вже відзначалося, передбачає: а) передачу іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю; б) збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, у кримінально-протиправний спосіб.

Державна таємниця, як відзначає В.М. Шлапаченко – це один із видів таємної інформації, який охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які за рішенням державного експерта з питань таємниць віднесені до таких та включені до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (далі – ЗВДТ). Із моменту опублікування ЗВДТ ці відомості підлягають охороні державою [8, с. 120]. Погоджувачись з наведеним визначенням, зауважимо, що йому бракує ролі законів України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р., «Про контррозвідувальну діяльність» від 26.12.2002 р., «Про розвідку» від 17.09.2020 р. як таких, що регулюють суспільні відносини у цій сфері на законодавчому рівні.

Аналіз об'єктивних ознак діянь, передбачених статтями 111-1 і 114 КК України, вказує на суттєву відмінність зовнішніх проявів цих діянь та їх характеристик. Адже об'єктивна сторона колабораційної діяльності, що полягає у пособництві державі-агресору, співпраці з ним, не регламентує спосіб вчинення цих діянь, пов'язаних із збиранням та передачею державі-агресору та її структурам певних відомостей, а тим більше тих, що можуть становити державну таємницю. У той час як шпигунство полягає саме в активному цілеспрямованому збиранні інформації, що становить державну таємницю та буде передана іноземній державі чи її іншим адресатам або саме передача такої інформації. Принагідно наголосимо, що на відміну від колабораційної діяльності при шпигунстві держава, на користь якої діє шпигун, не обов'язково має вважатися агресором або бути ворожою.

З огляду на момент закінчення вчинення колабораційної діяльності та шпигунства відзначимо, що відповідні склади ст. 111-1 КК України вважаються такими з моменту

вчинення діяння, тобто за конструкцією об'єктивної сторони є формальними, а окремі з них, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків (ч. 8), – матеріальними. Натомість шпигунство розглядається як закінчений злочин уже з моменту збирання з метою передачі іноземній державі або її адресатам відомостей, що становлять державну таємницю, отже тому цей склад можна вважати усиченим.

Особливої уваги потребує визначення суб'єктів колабораційної діяльності та шпигунства, які відповідно відрізняються. Так, суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-1 КК України, може бути лише громадянин України, який на добровільних засадах сприяє державі-агресору.

Так, наприклад, ОСОБА_1, перебуваючи у селі Синяк Бучанського району Київської області, усвідомлюючи протиправність своїх дій, бажаючи настання негативних наслідків, вирішив заволодіти довірою військовослужбовців ЗС рф шляхом здійснення колабораційної діяльності, яка полягала в організації та проведенні заходів політичного характеру, здійсненні інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором, спрямованій на підтримку держави-агресора, її збройних формувань та на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України. Для безперешкодного здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором ОСОБА_1 отримав від військовослужбовців ЗС рф дозвіл на вільне пересування територією названого села. Упродовж кінця лютого-березня 2022 року, за період окупації села збройними силами рф, ОСОБА_1 неодноразово висловлював публічні заклики до місцевих жителів припинити чинити будь-який опір представникам ЗС рф, підкорюватись усім їх наказам, закликаючи до співпраці з державою-агресором, активно поширював серед місцевого населення інформацію на підтримку держави-агресора, а також отримував гуманітарну допомогу від держави-агресора та розповсюджував її серед місцевого населення. Суд обґрунтовано дійшов висновку, що ОСОБА_1 вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 6 ст. 111-1 КК України [9].

Проте, в реаліях воєнного стану не все так однозначно, адже з цього приводу виникають спірні питання. Так, зокрема, законопроект від 26 вересня 2022 року № 8077 пропонується доповнити статтю 111-1 КК України приписами щодо кримінальної відповідальності за співпрацю із державою-агресором суб'єктів, які здійснюють управлінську чи юридичну функції: адвокат, аудитор, оцінювач, експерт, арбітражний керуючий, приватний виконавець, незалежний посередник, член трудового арбітражу, третейський суддя, а також виконання повноважень нотаріуса або державного реєстратора чи суб'єкта державної реєстрації прав, або надання інших публічних послуг [10]. На нашу думку, прийняття цієї пропозиції є передчасною. Адже, дійсно, специфіка вказаних професій свідчить про їхню важливість у суспільному житті і обумовлює реальні наслідки від співпраці із ворожою державою, зокрема вчинення незаконних правочинів тощо. Водночас така кримінально-правова заборона може мати негативні наслідки для населення, що перебуває на тимчасово окупованих ворогом територіях, залишаючись без кваліфікованого правового захисту. З іншого боку, також не можна виключати можливого надходження пропозицій щодо заборон багатьох інших професій. Отже, в будь-якому разі, прийняття подібних норм має здійснюватися на підставі узагальнення та ретельного аналізу фактичних даних щодо реальних проявів колабораційної діяльності з боку певних професій, що має бути виваженим та обґрунтованим.

Принагідно слід зазначити, що оскільки суб'єкт у ч. 6 ст. 111-1 КК України загальний, а не лише громадянин України, то варто відмежувати цей склад злочину від шпигунства, передбачивши в частині 6 статті 111-1 КК України доповнення – «за відсутності ознак шпигунства».

Виходячи з того, що суб'єкт колабораційної діяльності може бути і спеціальним, якщо виконує публічні функції, це також слугує його відмежуванню від загального суб'єкта шпигунства. У свою чергу, згідно з диспозицією ст. 114 КК України, суб'єктом шпигунства може бути лише іноземець або особа без громадянства. При цьому правопорушником може бути особа, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, а також будь-яка інша особа.

Судова практика доводить необхідність розмежування шпигунства від інших діянь проти основ національної безпеки України. Так, Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду не задовільнив касаційну скаргу захисника громадянина Китайської Народної Республіки, засудженого за шпигунство до 10 років позбавлення волі без конфіскації майна (ч. 1 ст. 114 КК України). Суди установили, що засуджений – професор наукової установи КНР, прибувши до України в межах офіційного контракту, проводив шпигунську діяльність, збираючи інформацію в галузі бойового ракетобудування, що становить державну таємницю України, має гриф обмеження доступу «таємно». Ці дії він вчиняв з метою подальшої передачі відомостей до іноземної організації на території КНР або представникам цієї організації. Встановивши фактичні обставини, дослідивши та проаналізувавши зібрані докази в сукупності, надавши їм належну оцінку, суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про вчинення особою зазначеного кримінального правопорушення та правильно кваліфікував його дії [11].

Таким чином, ознаки суб'єктів вказаних діянь дозволяють розмежувати їх, адже громадянин України може вчиняти кримінальні правопорушення, передбачені диспозицією ст. 111-1 КК України, натомість вчинення ним шпигунських дій буде утворювати склад шпигунства як форми державної зради, а отже кваліфікуватись за ст. 111 КК України. Що ж стосується іноземців та осіб без громадянства, вони можуть визнаватися суб'єктами шпигунства. Разом з цим, останні можуть бути співучасниками колабораційної діяльності.

Важливою складовою встановлення розмежування колабораційної діяльності та шпигунства є суб'єктивна сторона.

Суб'єктивна сторона колабораційної діяльності характеризується прямим або непрямым умислом. При цьому важливою ознакою у складі ч. ч. 2, 5, 7 ст. 111-1 КК України має добровільність. Проте, з урахуванням фізичного та психічного насильства (погрози, залякувань), яке може бути вчинене військовими агресорами, було б доцільним на законодавчому рівні, спираючись на прийняття відповідних постанов та роз'яснень, надати детальне інформування (роз'яснення) категорії осіб, що розглядається, про дотримання правомірної поведінки у разі пропонування перейти на бік ворога. Наприклад, правильність повідомлення Збройним Силам України про наявність пропозиції співпраці з ворогом, належне надання українським військовим інформації щодо дислокації та переміщення особового складу, озброєння та військової техніки держави-агресора, відмова від виконання своїх повноважень на його користь тощо.

Хоча колабораційна діяльність є цілеспрямованою поведінкою її суб'єкта, законодавець лише у ч. 3 ст. 111-1 КК

України передбачає мету в якості обов'язкової ознаки, пов'язуючи її кримінально-правове значення зі здійсненням в закладах освіти всіх типів та форм власності пропаганди з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України.

Що ж стосується суб'єктивної сторони шпигунства, то вона характеризується прямим умислом, за якого особа усвідомлює, що відомості становлять державну таємницю та передаються або збираються з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам.

Таким чином, суб'єктивна сторона колабораційної діяльності і шпигунства характеризується прямим умислом, тобто особа усвідомлює своє діяння та бажає його вчинення. Також, указані правопорушення є добровільними, адже особа сприяє державі-агресору в здійсненні збройної агресії проти України або передає чи збирає для передачі відомості, що становлять державну таємницю, учиняє вказані кримінальні правопорушення за власним волевиявленням.

Висновок. На підставі вищенаведеного можна дійти висновку, що в умовах сьогоденних реалій воєнного стану в Україні захист національної безпеки України, її незалежності, суверенітету, територіальної цілісності, основ конституційного ладу вимагає активного використання набутого арсеналу кримінально-правової теорії, кримінального законодавства та практики його застосування щодо протидії та запобігання кримінальним правопорушенням проти основ національної безпеки України. Серед них особливої уваги вимагає дослідження норм-новел, що встановлюють кримінальну відповідальність за діяння, пов'язані з колабораційною діяльністю (ст. 111-1 КК України), а також їх розмежування із суміжними злочинами, зокрема зі шпигунством (ст. 114 КК України).

Розмежування колабораційної діяльності та шпигунства з методологічних позицій має розглядатися зворотню стороною їх кримінально-правової кваліфікації, шляхом співставлення елементів, їх ознак та характеристик щодо складів вказаних кримінальних правопорушень. Алгоритм розмежування вказаних діянь повинен базуватись на сукупності аналізу їх об'єктивних та суб'єктивних елементів.

Під час розмежування визначено: а) спільний між колабораційною діяльністю та шпигунством родовий об'єкт у вигляді державної безпеки України, яка становить національну безпеку; б) відмінність вказаних діянь за додатковими безпосередніми об'єктами та предметом; в) відмінність з'ясованих форм прояву об'єктивної сторони, способів вчинення, конструкцій та інших ознак вказаних кримінальних правопорушень.

Проведено розмежування суб'єктивної сторони вказаних діянь, а також особливостей їх суб'єктів, пов'язаних з громадянством та іншими ознаками, надано оцінку відповідних пропозицій, що містяться в одному із законопроектів Верховної Ради України з цього приводу.

Таким чином, враховуючи, що за багатьма об'єктивними та суб'єктивними ознаками вищезгадані діяння є відмінними, розмежування колабораційної діяльності і шпигунства вимагає подальшого поглибленого дослідження та вдосконалення кримінально-правових норм, спрямованих на протидію кримінальним правопорушенням проти основ національної безпеки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. Офіс Президента України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022.2> (дата звернення: 12.12.2022).
2. Кримінальний Кодекс України : Закон України від 05.01.2001 № 2341III / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.11.2022).
3. Яковюк І., Рубашенко М., Шульженко Н. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК): загальний огляд та деякі законодавчі недоліки. *Деокупація. Юридичний фронт*. [Електронне видання] : матеріали Міжнародного експертного круглого столу (Київ, 18 березня 2022 р.) / Державний торговельно-економічний університет, Українська асоціація порівняльного правознавства, Українська асоціація міжнародного права, Асоціація реінтеграції Криму. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. С. 130–134.
4. Уголовный кодекс У.С.С.Р. в редакции 1927 г. 4-е Официальное издание. Харьков : Юридическое издательство Наркомюста УССР. 1928. 121 с.

5. Фесенко Є. В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони : монографія. Київ : Атіка, 2004. 280 с.
6. Брич Л. Співвідношення суміжних складів злочинів і складів злочинів, передбачених конкуруючими нормами. *Вісник Львівського університету*. 2006. Вип. 42. С. 263–282.
7. Кравчук О. О., Бондаренко М. С. Колабораційна діяльність: науково-практичний коментар до нової статті 111-1 КК. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2022. С. 198–204.
8. Шлапаченко В. М. Кримінальна відповідальність за шпигунство : монографія. Київ : Нац. акад. СБУ. 2015. 347 с.
9. Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 16.052022 року у справі № 757/10602/22-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/104274995> (дата звернення: 01.12.2022).
10. Про внесення змін до статті 111-1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Законопроект від 26.09.2022 № 8077 / *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1482598> (дата звернення: 01.12.2022).
11. Постанова ККС ВС від 27 серпня 2020 року у справі № 204/82/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reestr.court.gov.ua/Review/91237779> (дата звернення: 01.12.2022).